

Slavko Muljačić

STUDIJA O PROSTORNOM RAZVOJU MARMONTOVE
ULICE U SPLITU, S POSEBNIM OSVRTOM NA
GRAĐEVINSKI SKLOP UZ OBROV (1807-1989)

UDK 723.523:625.7121 (497.13 Split)
"1807/1989"
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 15. VIII. 1990.

Slavko Muljačić
Projektni biro "Projektant"
58000 Split, YU
Ujevićeva 4

U godini 1990. pristupilo se pripremama projektnog natječaja za novi "Trgovačko-poslovni centar" u Splitu, na prostoru omeđenom Marmontovom i Neretvanskom ulicom, Obrovom i Ulicom uz bedem. Uz projektni program i dokumentaciju postojećeg stanja s okolišem natjecateljima je dat i ovaj tekst (ali bez bilježaka, sastavljenih za ovo izdanje), u kojem je sažet znatno duži tekst istog autora, popraćen bilješkama.

Iako je jedna od najznačajnijih prometnica koje okružuju užu povijesnu jezgru grada Splita, Marmontova ulica je relativno novija splitska ulica. Trasirana je tek pred nešto više od 180 godina, a čitavo XIX. stoljeće, tj. u prvoj polovici svog postojanja, uglavnom nije bila izgrađena, nije imala određenog imagea, kakav su imale mnoge druge stare gradske ulice.

1. RAZDOBLJE (1807-1858)

Ta je ulica nastala za vrijeme kratkotrajne francuske vladavine (1806-1813), u sklopu provedbe urbanističke zamisli "uljepšavanja Splita", pošto je vojni zapovjednik Dalmacije francuski general Auguste Marmont (1774-1852) iz vojno-strateških razloga porušio dijelove srednjovjekovnih i baroknih utvrda oko grada, a o tome i sam piše na dva mjesta u svojim Memoarima.¹⁾

Tako je 1807. godine porušen južni (veći) dio mletačkog obrambenog kaštela iz XV. stoljeća, koji je stoljećima sa zapadne strane zatvarao staru splitsku luku

i njenu obalu, a među porušanim utvrđenjima iz sredine XVII. stoljeća srušen je zapadni polubastion San Antonio ("Šperun"), te zidine ("kortine") koje su s istočne strane pratile prirodnu morsku obalu, a prema sjeveru išle do sačuvanog sjeverozapadnog bastiona Priuli ("Bašćun")²⁾.

Prilikom rušenja tih utvrda dobijene su velike količine kamenja, ali i još više zemljanog materijala, iz razgrađenih "terrapienata", tj. zemljanih nasipa iza nagnutih kamenih baroknih zidina. Time je nasut prirodni obalni pojas između ostataka Kaštela i samostana sa crkvom sv. Frane i tako je u punoj širini splitska Riva produžena prema zapadu.

Nakon uklanjanja zapadnih utvrda, koje su prije i izvana i iznutra pratile neizgrađene površine, na tom je prostoru, koje se blago penje prema sjeveru, oblikovano veliko izravnano zemljište u obliku izduženog pravokutnika (veličine oko 60x160 m), površine oko jedan hektar. Južna uža strana tog terena sezala je do produženja građevinske linije planiranih budućih višekatnica na produženom dijelu Obale, a sjeverna do (otprilike) današnje Omladinske ulice. Na tom je prostranom zemljištu trebalo urediti i zasaditi lijep park, a uz njegovu dužu istočnu stranu (ali na nešto nižoj razini od parka), trasirana je nova, za ono vrijeme široka prometnica, prva pravocrtna ulica u tadašnjem Splitu. Ona se nastavljala i nešto sjevernije od planiranog perivoja i sužena zaobilazila sačuvani najstariji i vrlo maleni bastion Civran.

Tako su prolazeći tom ulicom (mnogo kasnije nazvanom "Marmontovim putom"), građani preko prostrana "perivoja" u nevelikoj daljini dugo gledali prve kuće pučkog predgrađa Veli varoš, a s istoka zidine sačuvanog malog bastiona Bernardi i višekatnice uz Obrov, s kojima se s te strane završavao Grad.

Pored svih svojih zaduženja u tom ratnom vremenu, Marmont se stalno zanimao za napredovanje radova na uređenju Splita i nastojao priskrbiti novčana sredstva za njihovo dovršenje.³⁾ Godine 1810. osnovana je i "Komisija za poljepšavanje Splita", a iste godine je splitsko općinsko vijeće ostvarilo svoj zaključak iz 1807. godine, pa je maršalu Marmontu predana iskovana spomen-medalja, a nova obala i perivoj nazvani su njegovim imenom. Pritom se nije odredilo ime ulice uz planirani perivoj, koja je jedina do danas sačuvala spomen na njega i vjerojatno se i tada neslužbeno nazivala njegovim imenom. Iz tog se vidi da joj je tada ipak davan drugorazredni značaj u odnosu na "Novu Marmontovu obalu" i "Marmontov perivoj" ("Jardin Marmont").⁴⁾

Imamo dva različita podatka o značenju velike proslave koja se 16. travnja 1810. godine održala u Marmontovu perivoju. Po jednoj verziji tada je svečano otvoren gradski perivoj i pod prvim kamenom u jugoistočnom kutu u metalnoj urni ukopana neka spomen-povelja. Po drugom svjedočenju tog je dana na južnoj strani perivoja položen kamen temeljac za zgradu Muzeja (vjerojatno arheološkog).⁵⁾

